

Beraber

Bu sayımızı büyük şair Paul
Eluard'ın hatırasına sunuyoruz

N. Vary
tarafından
TUSTAV'a
bağışlanmıştır

SAYI : 8

15 ARALIK

20 KURUŞ

Meksika Rönesansı

Modern Meksikada 1910 - 1921 arasındaki 11 yıllık ihtilâl ve müdahale devrinin sona ermesi yeni bir durum yarattı. General Alvara Obregon'un iyi idaresi sırasında sürgünler ve bunların arasında seçkin antropolojist Manuel Famió yurduna döndü. Yeni Meksika hareketinin hazırlayıcılarından biri olarak Famió, çağdaş Meksika resminin temellerinden birini teşkil edecek olan uvki zemini izaha çalıştı. Ötedenberi süregelen «Meksikanın kalabalık yerli hâlisini medenileştirmek...» ideali yanında daha ziyade okumuş, denenlerin yeni maştan eğitimini ortaya attı.

Yeni hükümet iyi idare edebilmek için Meksika ahalisini teşkil eden ırkların tabiatını anlamak zorundaydı. Meselâ yeni hükümet ahalinin büyük çoğunluğunun yerli kanı taşıdığı gerçeğinin önemini, memleketin karakterini uygun şekilde anlatmak için «spirüüel ve artistik değerler» e dönüşün zorunlu olduğunu farketmeliydi. Bu kavram daha önceki Meksika san'atında hâkim olan orijinalitesiz ve dönmüş Avrupa Akademiizmiyle şiddetli bir tezat halinde olmakla beraber yeniden doğuş için tesir gene çağdaş Avrupadan gelecekti.

Modern San'atın büyük bir kısmında olduğu gibi, Meksika rönesansındaki basitleştirme yolu ile strüktürel değerler aradı. Bu hareketin bir çok önderleri Avrupada yıllarca kaldılar. Bütün bu kimseler ilk zamanda modern ve mücerret anlamda yenilik taraftarıydılar. Davit Alfora Siqueiros ve Carlos Merida bunların en çok mücerret olanlarıdır. Ve Meksika ile Avrupa arasındaki ilgiyi açıkça gösterirler.

Meksika san'at inkilâbının ilk kamıldanışları siyasi ihtilâlden önce geldi. Meksika san'at tarihinde önemli bir sîma olan Dr. Atl 1909 da milliyetçiliği telkine başlamıştı. Ertesi yıl Porfiris Diaz'a ihtilâlin patlamasıyla birlikte Güzel San'atlar Akademisindeki öğrenciler, aralarında genç Siqueiros da olduğu halde, arada kullanılan modası geçmiş metodlara karşı isyan ettiler, bir daha dönmek üzere Akademiyi terk ettiler.

Başkent dışında küçük bir köyde bir ev kiraladılar. Açık havada çalıştılar. Bununla beraber, Meksika san'atı için bu hareket, Almanyada aynı devirde görülen «eyeniler gurubu» hareketi gibi, san'atçının Akademik olmayan modern bir tarzda resim yapabilmesi hakkının ilân edilmesiydi. (Yoksa gerçek toplum san'atı henüz doğmamıştı). Aynı devre esasında folklor malzemesi toplamakta Camio'nun eski arkadaşlarından biri olan F. Coitia'nın sosyal resimleri, ve daha o zaman bir noktaya kadar bağımsız çalışan Jose Clemente Orozco'nun umumhane manzaraları meydana gelmişti.

1913 te Cumhurbaşkanı Madero'nun öldürülmesi ve Muerta'nın diktatör oluşu ile birlikte san'atçı Atl, Orozco ve Coitia'ya büyük bir san'at öğrencileri gurubu katıldı. Siqueiros'ur. da dahil bulunduğu bu grup, diktatöre karşı baş kaldırmıştı. Bu devir çeteci asker Pancho Villa ile Şiari Toprak ve Hürriyet olan büyük köylü lideri Emiliano Zapata devridir. Zapata'nın bu şiari yıllarca yerine getirilememişti. Bir çok aydınlar propagandası ve asker olarak harekete katıldılar. Bu mücadele sırasında Jose Cuervo Posada, sürgün aylarını konu edinen yumuşak pirimtiflikle «Corridos» denen meşhur renkli kâğıtlar üzerine basılmış

resimli şarkıların verirken, bu arada Orozco siyasi karikatürler çiziyordu. Bu eserler her iki san'atçıyı da cadde ve ordugâhlarda halkla temasa getirdi ve popülerleştirdi.

1919 da Jalisco devletinde devrimci san'atçıların, ressam Zuno'nun başkanlığında kurdukları teşkilât, ressam Dela Cueva'nın yardımıyla bir asker - san'atçılar kongresi topladı. Bu kongrenin maksadı san'atın ve genel olarak kültürün yeni istikamet ve ganesini plânlamaktı.

Kongrenin başarılarından biri Siquierias ile Carlos Orozco Pomeroy'u etüd için Avrupa'ya göndermesi oldu. Bu buluşma muhtemel olarak her ikisinin karşılıklı yararına oldu.

Bu arada Meksikada işler hızla gelişti: Carlos Merida, Guatemeladan döndü. Sadecce pitoresk olarak kalmamış estetik yönünden de tamamlanmış ve gerek halk motiflerini kullanmış olduğu resimlerini içine alan ilk sergisini açtı. Ertesi yıl (1921) dönüm noktasıydı. Obregon iktidara geçti. Siyasi ihtilâlin sona ermesiyle beraber san'at inkilâbı gerçekten başladı. Zapata'nın arkadaşları olan ve bir zamanlar Pancho Villa emrinde bir asker olarak çarpışmış olan Jose Vasconcelas, Eğitim Bakanlığında tayin edildi. Yeni kültür plânında san'at önemli bir rol oynuyordu. Aynı yıl Siqueiros, muhtemelen Rivera'yla karşılıklı etkilerinin bir sonucu olarak, İspanyanın Barselon şehrinde bir beyanname nesredip Meksika devriminin san'atını yıpranmış Avrupa fikirleri üzerine değil, yerli hayatıyet üzerine kurulması gerektiğini ilân etti. Adolfo Bert Mangard, Meksika şehrindeki bir parkta gerek yerli dansların ve müziğinin içine alan muhteşem bir senlik tertipleddi. Rivera İtalyada eski İtalyan freskleriyle Bizans mozaiklerinin etkisi altında kalarak kübist olarak geçirdiği üç yıldan sonra yurduna döndü. Memleketi dışındaki bir çok Meksikalı san'atçılar yurda döndüler ve harekete katıldılar.

Vasconcelos'un san'atçıları yurda toplayan yeni «Herkes Eğitim» şiarıyla ortaya çıkan siyaseti altında Aydınlar, Teşkilâtçı oldukları. Hem emekçiler ve hem de san'atçılar arasında fikirlerini yaymaya başladılar. Bunun hemen ; inşaatta, plânlamada, yayın ve diğer kültürel ve sosyal çalışmalarda hummalı bir gelişme takib etti. Bütün iyi ve ileri fikirler, tecrübeler ve projeler iyi karşılanıyordu.

Bu siyasetin san'ata yaptığı teşvik ölçü lemeyecek kadar fazladır. Her şey hattâ çocuk eğitimi bile kendini bu vasıta ile ifade eder gibiydi. 1922 den başlayarak, hummalı bir şekilde gece gündüz çalışarak, hükümet binalarının süslenmesinin faydasız olduğunu ileri sürenlerin muhalefetine rağmen, geniş resim, projeleri başarıyordu.

Resimdeki denemeler okul duvarlarından bizzat sınıflara yayıldı. A. B Manguard'ın önderliği altında halk san'atı üzerine kurulmuş bir pedagojik fikirler serisi tasarlandı. Okulda öğretilenlerle günlük tecrübe arasındaki bu hayatî bağ gelecek neslin hal-tını yaratmakta çok faydalı olacaktı. Bu devrede san'at o kadar popülerleştirdi ki çocuklar için açık hava okulları kuruldu. Rivera'nın duvar resimleri asistanı 14 yaşındaki Pachecane parlak bir istidatlı olan fakat vaktinden önce ölen Abraham Angel gibi

(Sonu 3 üncüde)

Jacques Janvier'le konuşma

Bir kaç zamandır «Küçük Sahne» temsil vermekte olan Fransız tiyatro topluluğu başkanı Jacques Janvier ile değerli arkadaşımız aktör - şair KAMRAN S. YÜCE nin yaptığı konuşmayı okuyucularımıza sunuyoruz.

— Günümüzün tiyatrosu hakkında fikriniz?

— Fikrimce aslanan piyesin bizzat kendisi, yani metin'dir, bahsedilen konunun edebî tarafı, prensip itibariyete, kendi kendine yetmelidir.

Örnek olarak «komedi» janrının tam bir

modeli olan Molière'in Cimri'sini alacağım. Bu piyes, bütün memleketlerde, dardangi bir mise en scène'le, değişik devirlere ait kostümlerle oynanabilir ; o, pek farklı tefsir ve görüşlere mukavemet edecektir.

Cimri'nin arap dilinde bir temsilinde bulunmuşum ; aynı yerlerde aynı komik neticeler hasıl oldu, ve piyes hiç bir zaman ilgisini kaybetmiyordu.

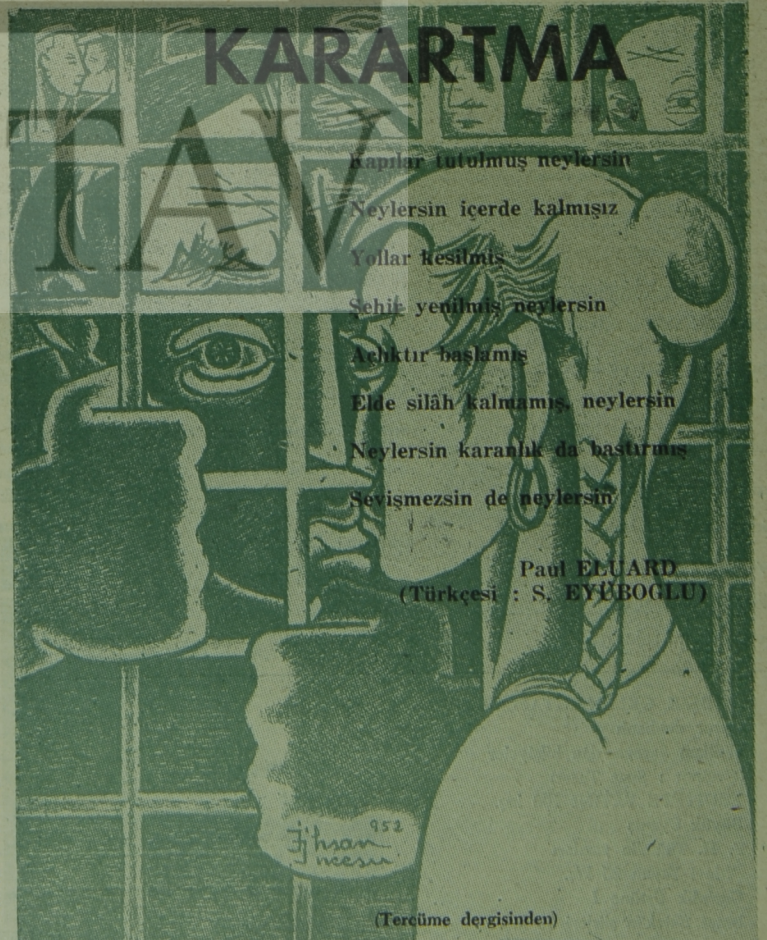
Bununla beraber tekniğin tiyatrodâ faydalı ve zaruri olduğuna inanıyorum. «Teknik»ten «mise en scène»i, dekorları, tefrişi ve eşaş olarak da ışıklandırma anlıyorum.

Bazı piyesler sağlam bir teknik, iyi bir tefsir sayesinde kurtarılmışlarsa, bu, eninde sonunda yalnız eserin esas kıymetinin hakim olması, gerçeğine hâle getirmesiz.

— Beğendiğimiz tiyatro yazarları ?

— Fransa'da bir kaç büyük dram yazarımız var, ama onların arasından biri bugün pek açık bir şekilde ayıredilemiyor. Jean Anouilh'dan bahsettim. O, tiyatroya «hakikati» ihtiva ettiği bütün taraflarıyla, fevkalâde bir derinlik ve beşerilikle empoze edebildi. Onun sayesinde tiyatro biraz kaybetmiş olduğu bir soluğu tekrar buldu ; o, olayların derinliğine gitmeye cesaret etmiştir.

(Devamı 2 ncide)

KARARTMA

Kapılar tutulmuş neylersin

Neylersin içerde kalmışsın

Yollar kesilmiş

Şehir yenilmiş neylersin

Açkırt başlanmış

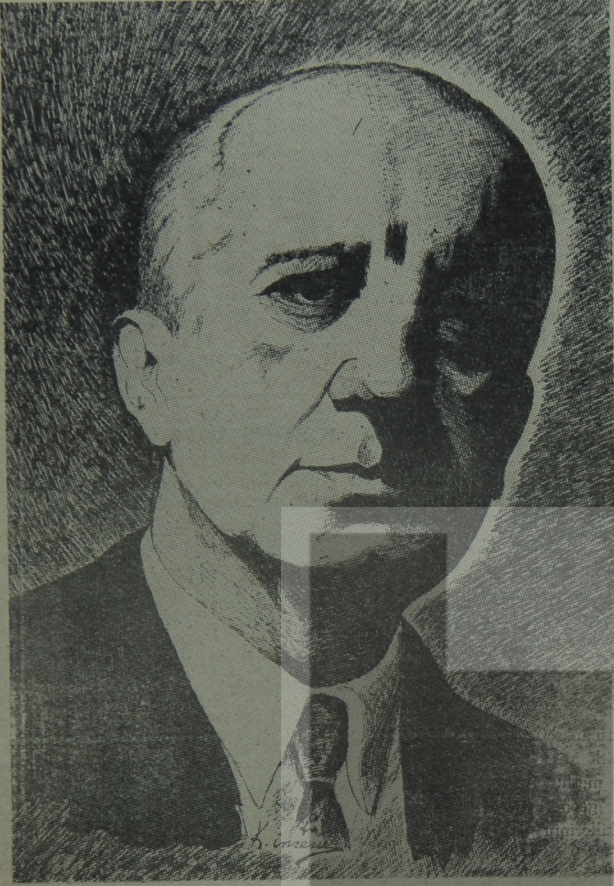
Elde silâh kalmamış neylersin

Neylersin karantik da bastırılmış

Sevismezsin de neylersin

Paul ELUARD
(Türkçesi : S. EYÜBOĞLU)

(Tercüme dergisinden)

(Paul ELUARD) 1895 — 1952

Goran Kovatchitch'ın mezarı

Kardeşlerim, biz iyi insanlarız,
Hayat şiirlerimin boyunca fıskırır,
Hayat gayretlerimizin boyunca büyür
Ve hepimiz de ölümü hiçe sayarız.

Kardeşlerim, dünyada istirap hâkimdir,
Yalnız iyilik bize barışı veremez,
Yalnız güzellik küfürleri bağışhyamaz,
Çünkü günün kıymeti bilinmemektedir.

Biz, niçin olduğunu bilmeden sevilirdik,
Fakat bugün siz onu biliyorsunuz.
İşte mısralarımın ve talihimizin önünde
Sevinçle kabarmış bir göğsüm karşısında
Durur gibi duruyorsunuz.

Ben intikamımı aldım, nefesim duyulur,
Sizin sesinizde ve göz yaşlarımızda
Ben kazandım, düşüm gerçek oldu,
Oğullarımız yazın meyvalarından faydalanacaklar
Kışın güçlüklerini bilmeden.

PAUL ELUARD çeviren : S. ŞENDİL

Gabriel Peri

Bir insan öldü başka silâh bilmeden
Hayata açık kollarından gayrı
Bir insan öldü başka yol bilmeden
Mayzelerin kıprastığı yollardan gayrı
Bir insan öldü vazgeçmez halâ doğuştan
Ölüme karşı o karanlığa karşı

Madem ki onun istediği şeyleri
Biz de istiyoruz
Esenlik diyoruz ışınsın bir
Gözlerin gönüllerin derininde
Adalet diyoruz ışınsın yeryüzünde

İnsanı yaşatan kelimeler vardır
Hani yumuş arınmış kelimeler
Sıcaklık diyelim güven diyelim
Örneğin ask adalet meselâ hürriyet kelimesi
Çocuk kelimesi insanlık kelimesi gibi
Sonra bazı çiçeklerin bazı yemişlerin ismi
Cesaret tilciği çalışma sözü
Kardeş kelimesi arkadaş kelimesi
Meselâ bazı ülkelerin köylerin ismi
Sonra bazı kadınların bazı dostların adı
Bizim Peri de onların arasında

Bizim dediysem boşuna değildi vurulduğ
Peri öldüyse bu hayat yasamağa deşsin diyeydi
Ondan öğrendik gücümüzün nelere yeteceğini
Biz diyorsam onun umudu halâ harlı diyedir

Paul ELUARD
Çeviren : Can YÜCEL

Paul Eluard'ın ölümü

Çağdaş dünya şiirinin dev şairlerinden Paul Eluard 19 Kasım 1952 Çarşamba günü sabah saat 9 da hayata veda etmiş bulunuyor. Büyük şair üç aydan beri anjin dö puatrinden rahatsızdı. Bütün çalışmalara, uğraşmalara rağmen ne yazık ki kurtarılamamış, dünya edebiyatı için bir şairini kaybetmiştir.

Ölümü yalnız Fransada değil, bütün memleketlerde büyük yankılar uyandıran Eluard'ın cenazesi önünde Aragon, Elsa Triolet, Claude Roy, François Billoux, ressam Picasso, ressam Fougeron gibi tanınmış kimseler ve büyük bir halk küflesi saygı duruşunda bulunmuşlar, büyük saire karşı son ödevlerini verin getirmişlerdir.

Paul Elouard 1895 de Paris civarında Saint - Denis'de doğdu. Ailesinin hali vakti pek parlak değildi. Düzgün bir tahsil yapamadı, hastalandı, okuyamadı. Sonra da asker oldu. Askerliği sırasında gazla zehirlendi. Birinci dünya savaşından sonra Paulhan, Breton, Aragon, Tzara, Soupault, Picabia ve Desnos ile Dadaiste harekete katıldı. 1924 yılında dünya gezisine çıktı; öldü sandılar. Daha sonra Doktor Breton'la surrealiste ekolün en parlak şairi olarak görüldü. Son savaşta Fransa Alman işgaline uğrayınca mukavemet hareketini destekleyen san'atkarlar arasında önemli rol oynadı.

Bütün dünyanın üzerinde dikkatle durduğu şair artık aramızdan ayrılmıştır. O gerçek şiirin zirvesine erişmişti. Ölümüyle dünya edebiyatı çok büyük bir kayba uğramıştır.

Paul Eluard'ın ölümü üzerine Fransız yazarlarından Claude Morgan, Aragon ve François Mauriac'ın fikirlerini aşağıya alıyoruz :

«Paul Eluard şiirin kudretine kuvvetle inanıyordu. Nitekim şiir sayesinde ask ve adaletin kudretini, kendi kudretini kabul

ettirdi. Onu mukavemet hareketinde tanıdım. «Şiir ve Hakikat» eserini yazmıştı. (1842). Gazetemde çalışmasını rica etmiştim. O bunu memnuniyetle, sevecek kabul etmişti». — Claude MORGAN —

Benim için Paul Eluard'ın ölümünü gördükten sonra hakkında konuşmaktan daha güç bir şey olamaz. Onunla tam 34 yıldır tanışırız. O kaybolan gençliğimin en aziz arkadaşı, karanlık günlerimin dostuydu. Son günlerinde müşterek hayatımızdan, rüyalarımızdan, kavgalarımızdan, ümitlerimizden bahsetmiştik. O Fransanın en büyük şairlerinden biriydi. Çocuklar bile tay tay durmağa çalışırlarken Onun Hürriyet şiirini buseler. O insanlığın şairidir. Ölüme karşı birleşen insanların şairidir.

—ARAGON—

«İnanışları başka başka olan politikacılar bile Paul Elouard'ın ölümü karşısında birleşmekten kendilerini alamıyorlar. Paul Eluard gerçekten büyük bir şair midir ? Evet, hakikat şudur ki o bütün dehasıyla şiirin ta kendisiydi. Hürriyet şiirini bilmeyen yoktur. Bütün Fransanın öğrencileri bu şiiri ezbere bilirler.

François MAURIAÇ

«Corso'daki o güzel pastahaneyi halâ görür gibiyim; beni durdurmuşunuz. Sarışın, küçük bir oğlan çocuğu, ayaklarının üzerinde koşmuş, pastalara bakıyordu. Onunla birlikte dükkâna girdiniz; ve eminim ki, Roma'nın küçük fakirlerinin vitrinlerinde görüp hayran oldukları şeyleri ellerinde gördüğü zaman, o çocuk mucize denen seve inanmıştı. (P. Eluard'ın hatırası : Janine Bouissoumousse).

Bu satırlarla Paul Eluard'ı kısaca tanıtmaya çalıştık. Ölümü bakında günlük hayatımızda bir şey yazılmaması çok acıdır. Hatırası önünde saygıyla eğiliriz.

Vildan AKSU